

Β. Θεοδοίου Γεωργίου Θ. Κανδηλάτση - Κανίης
Δ. Σακελλάριου - Συνομοσπονδία
Ἐξ ἀφ' ἡμετέρων βιβλίου τοῦ Πανόλου. -

Ἄγιος - ἄγιος 27-7-1949

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ

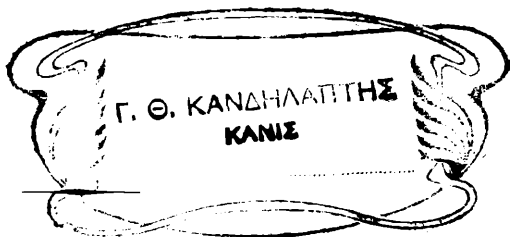
ΛΑΪΚΗΝ ΛΑΤΡΕΙΑΝ

Α'

ΛΑΪΚΟΝ ΕΩΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

ΥΠΟ

ΣΤΙΛΠΩΝΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

1937

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ
ΔΙΑ ΤΗΝ
ΛΑΪΚΗΝ ΛΑΤΡΕΙΑΝ

Τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν καὶ τὰς τελετὰς τῆς κατέλυσεν ὁ Χριστιανισμός, ἀλλὰ παρ' ὅλα τὰ κηρύγματα καὶ τὰς προσπαθείας τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας δὲν ἠδυνήθη τελείως νὰ τὰς ἐξαλείψῃ. Οὕτω κοντὰ εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐορτὰς καὶ μάλιστα πολλάκις καὶ μέσα εἰς αὐτὰς περιεσώθησαν καὶ ἄλλαι ἐορταὶ καὶ ἔθιμα, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχὴ εἶναι καθαρῶς προχριστιανικὴ, καθαρῶς ἐθνικὴ. Ποία εἶναι ἡ σπουδαιότης τῶν ἐθίμων τούτων διὰ τὴν σπουδὴν καὶ τῆς σημερινῆς λαϊκῆς πίστεως, πολλάκις δὲ καὶ τῆς ἀρχαίας δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ ἐρμηνευθῇ. Δυστυχῶς ἕως τώρα συστηματικαὶ καὶ ἐξαντλητικαὶ τῶν ἐθίμων τούτων συλλογαὶ δὲν ἔγιναν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δυσκολεῖ πάρα πολὺ τὴν μελέτην των. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐσκέφθην νὰ καταρτίσω τὰς κατωτέρω ὁδηγίας, αἱ ὁποῖαι ταυτοχρόνως ἀποτελοῦσι καὶ ἐρωτηματολόγιον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον λεπτομερές, πρὸς περισυλλογὴν αὐτῶν, τὰς ὁποίας καὶ ἀπευθύνω πρὸς πάντας τοὺς φίλους τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας μὲ τὴν παράκλησιν, ὅπως ἐνδιαφερθοῦν διὰ τὴν συλλογὴν. Αἱ ὁδηγίαι προσεπάθησα μέσα εἰς τὴν γενικότητά των νὰ περιλαμβάνουν καὶ ἀρκετὰς λεπτομερείας (πλήρης ἐξάντλησις αὐτῶν ἦτο ἀδύνατος) πρὸς πληρεστέραν διαφώτισιν τῶν συλλογῶν, διότι αἱ λεπτομερεῖαι καὶ αἱ μικρότεραι ἀκόμη εἶναι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι πολλάκις παρουσιάζουν τὸ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι πλὴν τῶν κατωτέρω σημειουμένων ἀπαντῶνται κατὰ τόπους καὶ ἄλλα πολλὰ λεπτομερειακὰ ἔθιμα, τῶν ὁποίων ἡ συλλογὴ ἀφήνεται εἰς τὴν παρατηρητικότητα τῶν μελλόντων συλλογῶν.

* * *

Τὰ λατρευτικὰ ἔθιμα, τὰ ὁποῖα ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, δύνανται νὰ διακριθοῦν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας·

Α') εἰς τὰ ἔθιμα, τὰ φέροντα ἐνιαύσιον περιοδικὸν χαρακτῆρα καὶ τελούμενα καθ' ὄρισμένας τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας καὶ

Β') εἰς τὰ ἔθιμα, τὰ τελούμενα εἰς ὄρισμένας περιστάσεις, ἀλλ' ὄχι καὶ καθ' ὄρισμένας ἡμέρας.

Τὰ πρῶτα εἶναι λείψανα τῆς ὀργανωμένης ἐν τῷ ἐνιαυτῷ λατρείας, τοῦ ἐνιαυτοῦ δηλονότι ἐορτολογίου τῆς ἀρχαίας θρησκείας, καὶ ἀποτελοῦν τὸ σημερινὸν θρησκευτικὸν ἅμα καὶ λαϊκὸν ἐορτολόγιον, τὰ δευτέρω χωρὶς νὰ ὑστεροῦν εἰς ἀρχαιότητα καὶ σπουδαιότητα εἶναι ἐκτὸς τῆς λατρείας, ἢ δὲ τέλεις τῶν συνδέεται πρὸς ὄρισμένα γεγονότα ἢ προϋποθέσεις, μὴ ἐχούσας περιοδικὸν χαρακτῆρα. Ἐδῶ θὰ παραθέσωμεν πίνακα τῶν ἐθίμων τῆς πρῶτης κατηγορίας, δηλ. τῶν περιοδικῶς τελουμένων, τὰ ὁποῖα ὡς εἶπομεν ἀποτελοῦσι τὸ λαϊκὸν ἐορτολόγιον, ἀφήνοντες τὰ δευτέρω διὰ δεύτερον ἐρωτηματολόγιον.

ΕΘΙΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΕΝΙΑΥΣΙΑ
ΗΤΟΙ
ΛΑΪΚΟΝ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

Τὰ ἔθιμα ταῦτα παρακολουθοῦν τὸ εορτολόγιον τῆς ἐκκλησίας καὶ γενικῶς τὸ ἡμερολόγιον καὶ μὲ τὴν ἡμερολογιακὴν βάσιν τὰ κατέταξα, τοποθετήσας τὰς κινητὰς εορτὰς, δηλ. τὸ Πάσχα καὶ τὰς πρὸς αὐτὸ ρυθμιζομένας, εἰς τὸν πρωϊμώτερον μῆνα, κατὰ τὸν ὅποιον ἡμποροῦν νὰ συμπέσουν. Τὰ ἔθιμα ταῦτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

**Τὰ ἔθιμα τοῦ Δωδεκαημέρου ἀπὸ 24ης Δεκεμβρίου
μέχρις 6ης Ἰανουαρίου.**

Τὰ ἔθιμα τῶν δώδεκα αὐτῶν ἢ μᾶλλον τῶν δεκατρεσσάρων ἡμερῶν, ἀδιάφορον ἂν τὸ διάστημα λέγεται Δωδεκαήμερον, ἀποτελοῦν ἓν ἐνιαῖον σύνολον καὶ πρέπει νὰ περιγράφωνται καὶ ἐξετάζωνται μαζὶ ἀπὸ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῶν Θεοφανείων, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (7ης Ἰανουαρίου). Ὁ ἐρευνῶν διὰ τὴν περισυλλογὴν αὐτῶν ὀφείλει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὰ ἑξῆς:

Α'. Γενικῶς δι' ὅλον τὸ διάστημα.

1) Ὄνομα τῆς περιόδου: Δωδεκάμερα, Καλαντάφωτα ἢ Φωτοκάλαντα
κ. τ. τ.

2) Ὀλόκληρος ἡ περίοδος θεωρεῖται ἐπικίνδυνος (πίζηλα), ὅθεν: δὲν πλύνουν, δὲν πηγαίνουν στὸ χωράφι, δὲν δανερίζουν, δὲν βγάζουν φῶς, τὰ ὑνεῖρα δὲν πιάνονται κ. τ. τ.

3) Ἐμφάνισεις καλλικαντζάρων: Τί εἶναι καλλικαντζαροὶ (δαϊμόνια εἰδικὰ τῶν Χριστουγέννων ἢ ἀνθρώποι μεταμορφούμενοι κατὰ τὰς νύκτας μόνον τῶν Χριστουγέννων εἰς δαίμονας, ἀναλαμβάνοντες ὅμως τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν ἅμα τῇ φωνῇ ἀλέκτορος).— Τοπικὰ ὀνόματα αὐτῶν (καλλικαντζαροὶ, καρκαντζαλοὶ, λυκοκαντζάρια, πλανήταροὶ, κωλοβελόνηδες κττ.).— Πῶς γαντάζεται αὐτοὺς ὁ λαὸς (στραβοὺς, ζουτσούς, ἀσχημομούρηδες, μικροὺς ἢ ψηλοὺς, μαύρους κττ.).— Πότε ἔρχονται καὶ πότε φεύγουν καὶ ποῦ διαμένουν καθ' ὅλον τὸν ἄλλον χρόνον καὶ τί κάμνουν ἐκεῖ (στὴν κάτω γῆς, τρώγουν τὸν στυλο ποῦ κρατεῖ τὴ γῆ).— Πόθεν καὶ πῶς ἔρχονται.— Ποίᾳς ζημίας καὶ ἐνοχλήσεσι κάμνουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους (καταβαίνουν ἀπὸ τὰς καπνοδόχους, κατοουροῦν τὴν φωτιάν, μολύνουν τὰ ἄγγεϊα, πιάνουν στὸν χορὸν τοὺς νυκτερινὸς διαβάτας κτλ.).— Ποίᾳς ἀπαιτήσεις ἔχουν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὰς γυναῖκας (ξηροτήγανα, λουκάνικα ἐπὶ τῆς στέγης, ἀπὸ τὰς γυναῖκας νὰ κλώσουν δώδεκα ἀδράχτια).— Τί κάμνουν οἱ ἀνθρώποι διὰ νὰ ἀποφύγουν τὰς ἐνοχλήσεις των (παίρνουν δαυλὸν μαζὶ των, ὅταν ἐξέρχονται, μαχαῖρι μαυρομάνικο κτλ.).— Λαϊκαὶ διηγήσεις σχετικαὶ πρὸς αὐτοὺς, αἱ ὁποῖα σημειωτέον πρέπει νὰ καταγράφωνται κατὰ τὸ δυνατόν ἀκριβῶς ὅπως λέγονται καὶ ὄχι ἐν περιλήψει.— Τὰ γεννώμενα κατὰ τὰ Χριστούγεννα γίνονται καλλικαντζαροὶ.— Εἶ τι ἄλλο.

4) Δοξαίαι τυχὸν περὶ ἀνόδου τῶν ψυχῶν ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, προσφοραὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ ἄλλα σχετικὰ ἔθιμα.

5) Προγνωστικὰ τοῦ καιροῦ τῶν μηνῶν τοῦ ἔτους ἐκ τοῦ καιροῦ τῶν ἡμερῶν τοῦ Δωδεκαημέρου, ὅπως γίνεται κατὰ τὰ ἡμερομῆνια τοῦ Αὐγούστου.

Β'. Μερικῶς δι' ἐκάστην ἡμέραν.

Παραμονὴ καὶ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων.

1) Σφαγὴ χοίρων καὶ τὰ κατ' αὐτήν.

2) Παρασκευὴ χριστοφώμων, πιττῶν, κουλλουριῶν κτλ.—Εἶδος, τρόπος παρασκευῆς, σχῆμα, ὄνομα καὶ χρήσις αὐτῶν (κολιαντῖνα, κόλιντρο, κολάκο, κούμουλο, σπάργανα κτλ.) πρὸς σαφεστέραν παράστασιν ἀναγκαῖα ἢ φωτογράφησις ἢ ὁπωσδήποτε ἢ ἀπεικόνισις αὐτῶν.

3) Προσφοραὶ εἰς τοὺς νεκροὺς, ἐπίσκεψις νεκροταφείων κατὰ τὴν παραμονήν.

4) Πολυσπόρια ἤτοι βρασμὸς διαφόρων ὀσπρίων καὶ σπόρων ἁμῶν.

5) Παρασκευὴ προζυμιοῦ, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται δι' ὅλον τὸ ἔτος.

6) Τράπεζα καὶ δεῖπνον τῆς παραμονῆς: Προδόρπια (μέλι, καρύδια κτλ.).—Ὑψωσις τῆς τραπέζης.—Εἰδικὰ φαγητὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν τράπεζαν τῆς ἑσπέρας καὶ ἀριθμὸς ἐν γένει τῶν φαγητῶν, ἐὰν ὑπάρχη ὠρισμένος.—Θυμίαισις τῆς τραπέζης.—Κόψιμον τοῦ χριστοφώμου (τοποθετεῖται ἐντὸς αὐτοῦ νόμισμα, ὅπως εἰς τὴν βασιλοπιτταν; εὐχαὶ διάφοροι).—Τί γίνονται τὰ περισσεύματα ἢ ἀπορρίματα τῆς τραπέζης.

7) Κάλανδα: Ποῖοι τὰ λέγδυν (μεγάλοι ἢ παιδιὰ).—Τί κρατοῦν (ράβδους, ρόπαλα, ξυλίνας σφύρας, ἀστέρα κτλ.).—Τί τραγουδοῦν (τὸ κείμενον).—Τί ἄλλα λέγονν ἐκτὸς τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τί κάμνου (κτυποῦν τὴν πόρταν μὲ ξύλα, σκαλίζουν τὸ πῦρ τῆς ἐστίας κτλ.).—Πότε λέγονται (τὸ βράδυν τῆς παραμονῆς ἢ τὸ πρωὶ τῆς ἑορτῆς: ἢ ἄλλα λέγονται καὶ πρᾶττονται τὸ βράδυν καὶ ἄλλα τὸ πρωὶ).—Τί δίδου εἰς τὰ παιδιὰ (χρήματα, κουλλούρια εἰδικὰ ἢ μή, καρποὺς ἐνίοτε μετὰ κλάδου ἐλαίας ἢ ἄλλου δένδρου).—Πῶς λέγεται τὸ φιλοδώρημα.—Τί ὑποχρεῶνουν τὰ παιδιὰ νὰ κάμουν (νὰ καθίσουν κατὰ γῆς, διὰ νὰ βγάλουν οἱ κλώσσει τὰ πουλιὰ σωστά, νὰ κτυπήσουν τὴν νεύμυρον μὲ τὴν βέργαν τῶν, διὰ νὰ κἀνη παιδί κτλ.).—Τί λέγουν καὶ τί κάμνου τὰ παιδιὰ, ὅταν δὲν τ' ἀνοίξουν;—Εἶ τι ἄλλο.

8) Διανυκτέρευσις διὰ νὰ ἴδου ἀνοιγομένους τοὺς οὐρανοὺς.

9) Ἔθιμα περὶ τὴν ἐστίαν: Τοποθέτησις εἰς τὴν ἐστίαν στελέχους (κούτσουρου) ἢ χονδρῶν κλάδων.—Ὄνομα τοῦ κορμοῦ καὶ τοῦ ἔθιμου (μπάμπω, πάντρεμα τῆς φρυγίας κτλ.).—Πόσον καιρὸν ἀφήνεται νὰ καίη (καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἢ καθ' ὅλον τὸ Δωδεκαήμερον ἢ ἐκ διαλειμμάτων).—Τί κάμνου τὴν στάκτην του καὶ ἐν γένει τὴν στάκτην τοῦ Δωδεκαημέρου (τὴν φυλάττου καὶ τὴν ῥίπτου πέραξ τῆς οικίας ὡς ἀποτρόπαιον, τὴν ῥίπτου εἰς τοὺς ἀγροὺς ἢ τὰς ἀμπέλους ὡς βοηθητικὴν τῆς βλαστήσεως, τὴν ἀναμειγνύου μὲ τὸν σπόρον τοῦ σίτου κτλ.).

10) Μεταμφιέσεις: Εἰς ζῷα (καμήλα, τράγος κτλ.) ἢ εἰς ἀνθρώπους.—Ὄνομα τῶν μετμημφιεσμένων (ρογκατσάρια, λουκατσάρια, μομόγεροι (ἐν

Πόντω), τζαμάλες (ἐν Θράκη), ρουσαλτζήδες κτλ.).—Ἐκ πόσων ἀποτελεῖται ἑκάστη ὀμάς.—Πῶς εἶναι ἐνδεδυμένοι καὶ τί παριστάνουν (γαμπρὸς, νύμφη, μπάμπω, Ἀράρης, καπετάνιος).—Τί κάμνουν (συνήθως παριστάνουν νόνον τοῦ γαμπροῦ καὶ ἀνάστασιν κατόπιν, γέννησιν παιδίου, χορεύουν).—Τί λέγουν καὶ τί τραγουδοῦν κατὰ τὴν παράστασιν αὐτήν. — Φωτογραφία, εἰ δυνατόν, αὐτῶν καὶ τῶν παριστανομένων σκηνῶν.—Τί τοὺς δίδουν οἱ παριστάμενοι ὡς φιλοδώρημα καὶ τί εὐχονται.—Περιορίζονται μόνον εἰς περιοδείαν ἐντὸς τοῦ χωρίου ἢ μεταβαίνουν καὶ ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον.—Συναντήσεις ὀμάδων ἐκ διαφόρων χωρίων καὶ συμπλοκαὶ μεταξὺ αὐτῶν. — Διηγήσεις περὶ παλαιότερων αἱματηρῶν συναντήσεων μεταξὺ ὀμάδων, ἐπίδειξις τάφων φονευθέντων, τοπωνύμια σχετικὰ.

11) Μαντικαὶ συνήθειαι δι' ἐμπυροσκοπίας : Εἰς τὴν ἐστίαν ρίπτουν κόκκους σίτου ἢ φύλλα.—Ἄλλαι τυχὸν μαντικαὶ μέθοδοι.

12) Ἐπισκέψεις, εὐχαὶ κατ' αὐτὰς κττ.

Παραμονὴ καὶ ἡμέρα τῆς Πρώτης τοῦ ἔτους.

1) Παρασκευὴ βασιλόπιττας, κουλουριῶν, εἰδικῶν φαγητῶν κτλ.—Εἶδος, τρόπος παρασκευῆς, ὄνομα, σχῆμα καὶ χρῆσις αὐτῶν (δασάκις πρόκειται περὶ εἰδικῶν σχημάτων καὶ διακοσμῆσεως ἀναγκαῖα ἢ φωτογράφησις ἢ ὀπωσθίποτε ἀπεικόνισις αὐτῶν).

2) Τράπεζα τῆς ἑσπέρας τῆς παραμονῆς καὶ τῆς ἡμέρας τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ἀριθμὸς φαγητῶν εἰδικῶν καὶ μὴ, θύμιασμα, εὐχαί.

3) Κόψιμοι τῆς πίττας : Πότε γίνεται (κατὰ τὸ δεῖπνον τῆς παραμονῆς, τὸ μεσονύκτιον ἢ τὸ γεῦμα τῆς ἐπομένης).—Εἰς πόσα τεμάχια κόπτεται καὶ ὑπὸ τίνοσ. — Πῶς ὀνομάζεται ὁ τυχερός, εἰς ὃν ἔλαχε τὸ νόμισμα ἢ ὃ, τι ἄλλο τοποθετοῦν ἐντὸς τῆς πίττας. — Τί γίνεται κατόπιν τὸ νόμισμα ἢ τὰ ἄλλα πράγματα. — Εἶ τι ἄλλο.

4) Ἄγερμοὶ καὶ κάλανδα : Λεπτομερὴς περιγραφή κατὰ τὰ ἀνωτέρω διὰ τὰ κάλανδα τῶν Χριστουγέννων ἐρωτήματα.

5) Πράξεις κατὰ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς : Ἰδιαιτέρα περιποίησις τῶν ζῴων. — Εἰδικαὶ πίτται καὶ κουλούρια δι' αὐτὰ (τρόπος κατασκευῆς, σχῆμα καὶ χρῆσις αὐτῶν).—Πίστις ὅτι ὄμιλοῦν τὴν νύκτα ταύτην τὰ ζῶα καὶ ὅτι ὁ ἅγιος Βασίλειος ἐπισκέπτεται τοὺς στάβλους καὶ εὐλογεῖ αὐτὰ καὶ τὰ γεωργιὰ ἐργαλεῖα. — Ἄνοιγμα μιᾶς ἢ τριῶν κρηνῶν, διὰ νὰ τρέξῃ ὁ πλοῦτος κατὰ τὸ ἔτος, ὅπως τρέξῃ τὸ νερὸ αὐτῶν.—Χαρτοπαξίδια.—Ἄλλαι τυχὸν μαντικαὶ πράξεις πρὸς πρὸν τῶν εὐτυχοῦς ἢ δυστυχοῦς τοῦ ἐνιαυτοῦ.

6) Πράξεις κατὰ τὴν πρωΐαν : Ἀμίλητο νερό.—Προσκόμισις πέτρας ὑπὸ ὄλων τῶν μελῶν τῆς οικογενείας μὲ τὴν εὐχὴν νὰ εἶναι γεροὶ ὡς τὴν πέτραν.

7) Ἐπισκέψεις ἀμοιβαῖαι : Καλὸ ποδαρικό.—Εὐχαὶ κατ' αὐτὰς.

8) Δῶρα καὶ προσφοραὶ χρημάτων εἰς τὰ παιδιὰ, ἀπλῶς ἢ ἐμπειρηγμένων εἰς καρπούς, μῆλα, πορτοκάλια κτλ.—Ὄνομα τῶν προσφερομένων (στρήνα, στέρνιασμα κτλ.).

9) Ἄγερμοὶ τῶν παιδίων ἡμερήσιοι ἀνὰ τὰς οἰκίας : Τί κρατοῦν (ξύλα, κλάδους δάφνης, ἐλαίας, σουβιάς).—Τί κάμνουν (κτυποῦν τὰς θύρας ἢ τοὺς ἀπαντῶντας διὰ νὰ εἶναι ὑγιεῖς).—Τί λέγουν (σούρβα, σούρβα κὶ ἀπὸ χρόνου κτλ.).—Τί δίδουν εἰς τὰ παιδιὰ (ξηροὺς καρπούς, κουλούρια, χημάτια).

10) Μαντικά συνήθειαι : Ἐμπυροσκοπία διὰ φύλλων ἐλαίας, σουρβιάς κτλ. (ρίπτουν τὰ φύλλα εἰς τὸ πῦρ καὶ παρατηροῦν πῶς θὰ καοῦν).—Ἄλλαι τοιαῦται μαντικά μέθοδοι.

11) Μεταμφιέσεις κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ νέου ἔτους : Δεπτομερὴς περιγραφή κατὰ τὰ ἀνωτέρω διὰ τὰς μεταμφιέσεις τῶν Χριστουγέννων ἐρωτήματα.

Παραμονὴ καὶ ἡμέρα τῶν Θεοφανείων.

1) Ὄνομα τῆς ἑορτῆς : Φῶτα, Ξέφωτα, Ὀλόφωτα, Γιορδανιοῦ κτλ.

2) Κάλανδα καὶ ἀγερμοὶ κατὰ τὴν παραμονὴν : Δεπτομερὴς περιγραφή κατὰ τὰ ἀνωτέρω διὰ τὰ κάλανδα τῶν Χριστουγέννων ἐρωτήματα.

3) Παρασκευὴ πίττας, κουλλουριῶν, ἐδεσμάτων ἐιδικῶν κτλ. κατὰ τὰ ἀνωτέρω διὰ τὸ νέον ἔτος ἐρωτήματα (σίτος ἐν εἶδει κολλύβων [παλληκάρια], βουδόπιττα προσφερομένη εἰς τὰ ζῶα κτλ.).

4) Καταποντισμὸς τοῦ σταυροῦ εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ποταμόν· τὰ κατ' αὐτόν.

5) Χρήσις τοῦ ἐκ τῆς ἐκκλησίας λαμβανομένου ἁγιασμοῦ (ράντισις ἀγρῶν, ἀμπέλων κτλ.).

6) Καθαριστικαὶ καὶ ἄλλαι συνήθειαι : Ἀπομάκρυνσις τοῦ στελέχους ἐκ τῆς ἐστίας, περισυλλογὴ τῆς στάκτης καὶ χρῆσις αὐτῆς (σκόρπισμα περὶ τὴν οἰκίαν, εἰς τοὺς ἀμπέλους, εἰς τοὺς ἀγρούς).—Λόγος τῆς τοιαύτης χρήσεως.—Ἄλλαι τυχόν καθαριστικαὶ συνήθειαι, συνδεόμεναι πρὸς τὴν δοξασίαν περὶ ἀποχωρήσεως τῶν καλλικαντζάρων (ἐκκένωσις ὕδατος ἀγγείων κτλ.).

7) Περιφορὰ τῶν εἰκόνων ἐν λιτανείᾳ περὶ τὸ χωρίον.

8) Δοξαῖαι περὶ ἀποχωρήσεως τῶν καλλικαντζάρων. — Περὶ ἀνοίγματος τῶν οὐρανῶν.—Σχετικαὶ διηγήσεις περὶ γλυκάνσεως τῶν ὑδάτων, κατευνασμοῦ ἀνέμων κτλ.

9) Πυρραὶ ἀναπτόμεναι εἰς τοὺς δρόμους καὶ τὰ τελοῦμενα κατ' αὐτάς.—Ἀναφέρεται τίς ὁ καιόμενος ; (σφώφτης).

10) Μεταμφιέσεις καὶ τὰ κατ' αὐτάς κατὰ τὰ ἀνωτέρω περὶ μεταμφιέσεων ἐρωτήματα.

11) Βιαία ἐμβάπτισις εἰς ποταμόν ἢ ἄλλο ὕδωρ ἐνὸς τῶν παρισταμένων.

7η τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

1) Ἀξίωμα παιδιῶν : Παιδιά γυρίζουν ἀνά τὰς οἰκίας μὲ σακνίνιον καὶ σηκώνουν τρεῖς τὰ παιδιά τῆς οἰκίας ἐπιλέγοντα «Ἀξίος».

2) Διανομὴ πίττας εἰς τοὺς χωρικοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, περικλειούσης σταυρόν.

8η Ἡμέρα τῆς μαμμῆς.

Ἡμέρα τῆς μαμμῆς : συμπόσια γυναικῶν καὶ περιορισμὸς τῶν ἀνδρῶν εἰς τὰς οἰκίας.

14η Ἀντίφωτα.

1) Ὄνομα ἡμέρας : Ἀντίφωτα.

2) Ἀπαγόρευσις ἐργασίας ἢ παράβασις ἐπικίνδυνος διὰ τὸν γεωργόν.

Φεβρουάριος.

1η τοῦ ἁγίου Τρέφωτος.

1) Ὁ ἅγιος προστάτης τῶν κηπουρῶν. Διηγήσεις σχετικαὶ πρὸς τὸν ἅγιον.

Ἑρωτήματα διὰ τὴν λαϊκὴν λατρείαν.

2) Ἀπαγόρευσις κλαδεύματος καὶ ἄλλων ἀγροτικῶν ἐργασίων.

3) Ἐξοδος εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ τὰς ἀμπέλους· ράντισις αὐτῶν δι' ἄγαι-
μοῦ· κουλλούρια εἰς αὐτάς καὶ σχετικοὶ στίχοι καλοῦντες τὸν ἅγιον (Τρόφωνα
πολύκαρπε, ἔλα δῶ στ' ἀμπέλι μου).

2α Ὑπαπαντή.

1) Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: Ἁγία Πακοπή.

2) Προβλέψεις περὶ καιροῦ ἐξ αὐτῆς.

3) Λαμπαδηφορία.

3η τοῦ ἁγίου Συμῶν.

Δοξααίαι περὶ τῆς ἐπιθρύσεως αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐγκύων καὶ τῶν μελλόντων
νὰ γεννηθῶσι· ἀπαγορεύσεις σχετικαὶ πρὸς τὰς ἐγκύους.

11η τοῦ ἁγίου Βλασίου.

Σφαγὴ προβάτων ἢ αἰγῶν· συμπόσιον εἰς τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας.
Διηγῆσεις σχετικαὶ πρὸς τὸν ἅγιον.

Ἀπόκρεω.

Τὰ ἔθιμα τῶν Ἀπόκρεων ἀποτελοῦν, ὅπως καὶ τὰ τοῦ Δωδεκαημέρου, ἓν
σύνολον καὶ δέον νὰ ἐξετάζωνται ὁμοῦ. Περιλαμβάνουν ὀλόκληρον τὸν λεγό-
μενον χρόνον τοῦ Τριωδίου, δηλ. ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρι-
σαίου μέχρι τῆς Τυροφάγου, κυρίως ὁμως πολυπληθέστερα εἶναι κατὰ τὸ ἀπὸ
τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀπόκρεω μέχρι τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας διάστημα.

Ὁ ἔθρονῶν αὐτὰ πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τὰ ἀκόλουθα.

Α'. Γενικῶς δι' ὄλον τὸ διάστημα.

1) Μεταμφιεσῆς: Γίνονται καθ' ὄλον τὸ διάστημα ἢ μόνον κατὰ τὴν
Κυριακὴν τῆς Τυροφάγου ἢ καὶ διόλου; — Γενικὰ ὀνόματα μετημφιεσμένων
(καρναβάλια, κουδουνᾶτοι, τωρινοί, κουκούγεροι, καμουζέλες, τζιμάλες, μα-
σκαρᾶδες κτλ.). — Λεπτομερῆς περιγραφὴ αὐτῶν καὶ ἰδίαι τῶν κατὰ τὰς δύο τε-
λευταίας Κυριακὰς (Μακεδόνας, ζεϊμπέκια, γυναῖκες, κορδονάκι, καμήλα κτλ.).
— Λόγοι καὶ πράξεις μετημφιεσμένων.

2) Δραματικαὶ παραστάσεις ἀνά τὰς πλατείας: Ὅμιλις ἢ φρεσίτια ἐν
Ἐπτανήσῳ, Ἐρωτόκριτος, Ἐρωφίλη κτλ., νευρόσπυστα, φασουλήδες, ἀγᾶς ἐν
Χίῳ καὶ εἴ τι ἄλλο.

3) Συγκεντρώσεις καὶ διασκεδάσεις κατ' οἶκον, παίγνια διάφορα, αἰνίγμα-
τα, λογοπαίγνια, χοροὶ καὶ ἕσματα ἀποκριάτικα, σατυρικά, πολλὰκις ἄσμενα.

Β'. Μερικὰ δι' ἐκάστην ἐβδομάδα ἢ ἡμέραν.

Ἐβδομάδες Τελώνου καὶ Φαρισαίου, Ἀσώτου.

1) Ὄνόματα τῶν ἐβδομάδων: Προφωνή, Συγκόκκαλη, Ἀκουμένη κτλ.

2) Προσφοραὶ λουκουμάδων.—Σφαγὴ χοίρων.

Ἐβδομάς τῆς Ἀπόκρεω.

Ὄνομα τῆς ἐβδομάδος: Ἄρτσι βούρτσι, Συγκόκκαλη, Λόκρια, Ἀποβολή
καὶ εἴ τι ἄλλο.

Πέμπτη τῆς Ἀπόκρως.

1) Ὄνομα : Ταικνοπέφτη καὶ εἶ τι ἄλλο.

2) Σφαγὴ καὶ βρώσις πουλερικῶν.—Σφαγὴ χοίρων.—Φύλαξις ἀλλάντων.

3) Ἐστίασις μαθητῶν ὑπὸ μαστόρων.

Σάββατον τῆς Ἀπόκρως.

Ψυχοσάββατον : Νεκρικὰ ἔθιμα κατ' αὐτὸ (διανομὴ κολλύβων, χαλβᾶ μετ' ἄρτου [λαγάνας], ὄθεν καὶ χαλβαδοσάββατον, ἐπίσκεψις τάφων καὶ εἶ τι ἄλλο).

Δευτέρα τῆς Τυροφάγου.

Ἀγροτικαὶ μεταμφιέσεις : Ἀροτριασις ζευγνυμένων ἀνθρώπων καὶ ἰδίᾳ γυναικῶν, ἄσμενοι χοροὶ, κινήσεις καὶ ἕσματα.—Ἐκλογὴ βασιλέως τοῦ ἔτους, ἐμβάπτισις τοῦ παλαιοῦ εἰς τὸ ὕδωρ (καλόγεροι, μύστρα, χούχουτος, κούκερος, κιοπέκμπεης κτλ.).

Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου.

1) Παρασκευὴ εἰδικῶν τυχὸν φαγητῶν (ἄγιοζούμι, τυροζούμι, μακαρόνια, πίτες διάφορες κτλ.).

2) Τράπεζα : Ὡρισμένος τυχὸν ἀριθμὸς φαγητῶν (7 ἢ 9).—Ὑψωσις τῆς τραπέζης ὑπὸ τῶν παρακαθημένων πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ δείπνου.—Τί γίνονται τὰ περισσεύματα ἢ τὰ ἀπορρίμματα (ρίπτονται εἰς τοὺς ἀγρούς κτλ.).—Βούλωμα τοῦ στόματος μὲ ἀβγὸ ἢ χαλβᾶν (χάσκα).

3) Διασκεδάσις μετὰ τὸ δεῖπνον : Χοροὶ καὶ ἕσματα εἰδικὰ τῶν ἀπόκρως, σατιρικὰ καὶ ἄσμενα.—Ἄσμενοι τυχὸν πράξεις.—Μεταμφιέσεις ἄσμενοι.—Δοξαοῖα περὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐσοδείας.

4) Μαντικαὶ ἐνέργειαι καὶ οἰωνισμοὶ ἐκ διαφόρων περιστατικῶν.—Ὀνειρομαντεία μὲ τὴν πρώτην ἢ τελευταίαν μουσικίαν.

5) Πυραὶ εἰς τὰς ὁδοὺς : Ὄνομα (φανοί, κηψούλες, τζαμάλες κτλ.).—Ὑπερπήθησις αὐτῶν καὶ σχετικοὶ λόγοι.—Λεγόμενος λόγος, δι' ὃν ἀνάπτονται (διὰ τὰ κάψον τοὺς ψύλλους καὶ εἶ τι ἄλλο).—Τόξεσις ἀγαπωμένων νεανίδων ὑπὸ νέων.

6) Δεισιδαίμονες συνήθειαι (δὲν λούονται καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα, δὲν σκουπίζουν μετὰ τὸ δεῖπνον κτλ.).

Καθαρὰ Δευτέρα.

1) Ὄνομα : Γαδαροδευτέρα, Σκυλλοδευτέρα κτλ.

2) Γενικὴ καθαρότης καὶ ἰδίᾳ μαγειρικῶν σκευῶν.

3) Εἰδικὰ φαγητὰ καὶ ἄρτοι (λαγάνες, μπουρανί, πίττα ἀπὸ τσουκνίδες κτλ.).

4) Ἐξοδος τῶν μετημφιεσμένων τῆς Κυριακῆς ἀνά τὰς ὁδοὺς ἢ εἰς τόπον συγκεντρώσεως ἐκτὸς τῆς πόλεως μετὰ ἢ ἄνευ προσωπειῶν.—Χοροὶ καὶ διασκεδάσις.—Ἐμβάπτισις βιαία εἰς τὸ ὕδωρ.

5) Ἐξοδος ἐν γένει εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ διασκεδάσεις : Ὄνομα (κούλουμα, τρυφερίτσια κτλ.).—Ἐθιμα (κάθισμα ἐπὶ τῆς γλῆς ἢ κύλισμα, ἄσμενοι ἐνέργειαι κτλ.).

6) Μεταμφιέσεις κυνῶν καὶ διωγμός.—Ἐξάρτησις αὐτῶν ἀπὸ σχοινοῦ καὶ περιστροφή.

7) Δεισιδαίμονες συνήθειαι (δὲν χρησιμοποιοῦν θολόσταχη διὰ τοὺς

ἀγρούς, δὲν χρησιμοποιοῦν μάχαιραν διὰ νὰ μὴ κόβουν οἱ πονηκοὶ τὰ γενήματα κτλ.).

8) Ὀνειρομαντεία (ἀρμυροκουλλοῦρα, τελευταία μπουκιά ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον καὶ εἴ τι ἄλλο).

Καθαρὰ ἑβδομάς.

*Αποχὴ τριήμερος ἀπὸ πάσης τροφῆς καὶ τὰ κατ' αὐτὴν (τριμερο).

Καθαρὰ Τρίτη.

1) Θεωρεῖται ἡμέρα ψυχῶν καὶ τὰ κατ' αὐτὴν.

2) Ἀνοίγουν τὰς σταφυλαρμιάς· εἴ τι ἄλλο.

Καθαρὰ Παρασκευή.

*Ονειρομαντεία διὰ τῶν κολλύβων τῶν ἁγίων Θεοδώρων.

Σάββατον τῶν ἁγίων Θεοδώρων.

1) Ἡμέρα ψυχῶν καὶ ἔθιμα κατ' αὐτὴν (ἐπίσκεψις νεκροταφείων, προσφοραὶ εἰς νεκρούς, διανομὴ κολλύβων κ.τ.τ.).

2) Δοξασαίαι σχετικαὶ πρὸς τὰς ψυχὰς καὶ τὴν τύχην των ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ.

28η Φεβρουαρίου.

1) Θραῦσις ἀγγείων εἰς τὰς ὁδοὺς πρὸς ἀποτροπὴν ψύλλων, κορέων κτλ. καὶ ἀποβολὴν παντὸς μιάσματος· στίχοι σχετικοί.

2) Παρασκευὴ τοῦ *Μάρτη*, τῆς διχρῶμου δηλονότι ἢ τριχρῶμου κλωστής, τὴν ὁποίαν περιδέουν εἰς τὴν χεῖρα· Ἀπὸ πόσα καὶ ποίου χρώματος νήματα ἀποτελεῖται. — Πῶς παρασκευάζεται. — Ἀναρτᾶται κατὰ τὴν νύκτι ἀπὸ κλάδου τριανταφυλλιᾶς. — Πρὸς ποῖον σκοπὸν τὸν φέρουν. — Πόσε τὸν ἀποβάλλουν. — Τί ἀπογίνονται τὰ νήματα (τοποθετοῦνται ὑπὸ λίθον καὶ παρατηρήσεις σχετικαί). — Λόγοι καὶ στίχοι σχετικοὶ πρὸς αὐτόν.

Μάρτιος.

1η.

1) Θεωρεῖται πρωτοχρονιά;

2) Ἐνιαχοῦ ἢ κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν συνθήτως γινομένη θραῦσις τῶν ἀγγείων γίνεται τὴν πρωτῶν.

3) Καθαρισμὸς καὶ ἀπόρριψις τῶν σκουπιδιῶν μακρὰν τῆς οἰκίας (δὲξω ψύλλοι).

4) Αἱ τρεῖς πρῶται ἡμέραι δρῖμαι, ὅπως τοῦ Αὐγούστου. — Παροιμία σχετική. — Ἀπαγόρευσις τελέσεως ἐργασίας κατ' αὐτάς.

5) Παρατηρήσεις μετεωρολογικαὶ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας (μερομήνια). — Κατανομὴ ἡμερῶν μεταξὺ γειτονισσῶν καὶ μαντεία ἐκ τῶν κατ' αὐτάς καιρῶν.

6) Χελιδόνισμα· Περιαγωγή ὑπὸ παιδῶν ὁμοιώματος χελιδόνος καὶ ἀπαίτησις δώρων. — Ἄσμα σχετικόν.

7) Κτύπημα ζῶων διὰ βλαστῶν ὑπὸ τῶν ποιμένων.

8) Ἐξοδος εἰς τοὺς ἀγρούς. — Νίψις μὲ δρόσον.

9) Δεισιδαιμονίαι γενικαὶ κατὰ Μάρτιον (δὲν ζυμώνουν Παρασκευὴν, δὲν πλύνουν, δὲν δανείζουν φωτιάν κτλ.).

Θη τῶν Ἀγίων Σαράντα.

- 1) Προσφοραὶ καὶ διανομὴ λαλαγγιτῶν εἰς τὰς ἐκκλησίας: Ἀριθμὸς αὐτῶν (40)· σχετικὴ παροιμία (σαράντα γὰ φῆς κτλ.).
- 2) Βρωσίς χόρτων ἀγρίων πρὸς ἀποτροπὴν ἐρπετῶν· σχετικοὶ στίχοι.
- 3) Σπορὰ ἀνθέων (σαραντάφυλλος βασιλικός).
- 4) Δεισιδαίμονες δοξασαί (βροντὴ διώκει ὄφεις καὶ εἴ τι ἄλλο).

24η παραμονὴ Εὐαγγελισμοῦ.

- 1) Κροῦσις μεταλλίνων σκευῶν καὶ κωδῶνων ὑπὸ παίδων, περιερχομένων οἰκίας καὶ κήπους πρὸς ἀποτροπὴν ἐντόμων καὶ ἐρπετῶν· στίχοι σχετικοί.
- 2) Πυραὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν κροῦσιν κωδῶνων διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν.

25η τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

- 1) Τὰ ἀνωτέρω τῆς παραμονῆς κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 25ης.
- 2) Φόβος μὴ τις ἀκούσῃ κοῦκκον τὴν πρωΐαν νησιτικός (κούμπωμα κούκκου, τσάκισμα κτλ.) καὶ σχετικαὶ δεισιδαιμονίαι.
- 3) Πυραὶ μὲ κόπρον ζύων καὶ κάπνισμα αὐτῶν κατὰ τῶν ἀσθενειῶν.
- 4) Ἐξοδος παρθένων εἰς τοὺς ἀγρούς· κάθισμα ἐπὶ τῶν σπαρτῶν καὶ ἐναγκαλισμὸς αὐτῶν· στίχοι σχετικοὶ πρὸς ἀπόκτησιν πυκνῆς κόμης.
- 5) Δοξασαί περὶ ἀποχαιρείσμου τῆς γῆς ὑπὸ τῶν ἀναπτυσσομένων σταχύων.

29η - 31ης.

Ἡμέραι τῆς γριᾶς καὶ αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτὰς παραδόσεις καὶ ἔθιμα.

Ἔορτα τοῦ Πάσχα.

Ἐβδομάς τῶν Βαΐων.

Παρασκευή, παραμονὴ τοῦ Λαζάρου.

Ἄγερμοὶ κορασίων, ψαλλόντων τὸ ἕσμη τοῦ Λαζάρου καὶ εὐχετικά (λαζαρίνες).

Σάββατον τοῦ Λαζάρου.

1) Ἄγερμοὶ παίδων ἢ κορασιῶν: Πῶς εἶναι ἐνδεδυμένα. — Λάζαρος μεταξὺ αὐτῶν ἐστολισμένος μὲ χόρτα. — Τί φέρουν εἰς χεῖρας (κλάδους φοίνικος, δάφνης ἢ ἄλλους βλαστούς, κώδωνας κτλ.). — Τί ψάλλουν (τὸ τραγοῦδι τοῦ Λαζάρου, εὐχετικά, χελιδόνισμα, σατιρικά). — Τί παριστάνουν (θάνατον καὶ ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου). — Δῶρα διδόμενα εἰς αὐτά. — Χορὸς εἰς τὴν πλατεῖαν.

2) Παρασκευὴ ἐδικῶν κουλλουριῶν (λάζαροι).

3) Κτυπήματα διὰ κλάδων.

Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

1) Ὄνομα τῆς ἡμέρας.

2) Βάγια: Ποίου φυτοῦ κλάδοι χρησιμοποιοῦνται (φοίνικος, δάφνης, ἐλαιίας κτλ.). — Ἰδιόρρυθμος πλοκὴ τῶν φύλλων τοῦ φοίνικος ἐν εἴδει σταυροῦ ἢ ἄλλως πως (εἰκόν). — Μαντικὴ ἐξ αὐτῶν (οἱ καρποὶ τῆς δάφνης δηλοῦν πλοῦ-

τον κτλ.). — Χρησις πρὸς κάπνισμα διὰ τὴν βαυκανίαν. — Ποιοὶ προμηθεύουν τοὺς κλάδους εἰς τὴν ἐκκλησίαν (νεόνυμφοι). — Κτυπήματα δι' αὐτῶν. — Παιδικοὶ στίχοι.

*Μεγάλη ἑβδομάς.**Μεγάλη Δευτέρα.*

1) Ἀγεριστοὶ παιδίων πρὸς περισυλλογὴν ψῶν. — Τί κρατοῦν (ράβδον μὲ σιανρόν, ἑστεμιμένην μὲ μύρτα καὶ μεταξωτὰς κλωστής). — Πρόσδεσις ρακῶν εἰς τὰς θύρας πρὸς ἀποτροπὴν ἐντόμων. — Τί γίνονται τὰ συλλεγόμενα ψά.

Μεγάλη Τετάρτη.

- 1) Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τελετὴ τοῦ νικτήρος.
- 2) Παρασκευὴ νέας ζύμης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διανομὴ εἰς τὰς οἰκογενείας δι' ὅλον τὸ ἔτος.
- 3) Ὀνειρομαντεία διὰ περιζώσεως ζώνης ἀνδρός.

Μεγάλη Πέμπτη.

- 1) Ὄνομα: Κόκκινη Πέφτη καὶ εἶ τι ἄλλο.
- 2) Βαφή καὶ ζωγράφισμα ψῶν καὶ τὰ σχετικὰ (σιταῖφωμα τῶν παιδίων, ἀπόθεσις εἰς εἰκονοστάσιον, χρῆσις κατὰ τῆς χαλάζης ἢ πρὸς ἄλλους σκοποίς, δοξαῖαι περὶ αὐτῶν καὶ παραδόσεις διὰ τὴν προέλευσιν τοῦ ἔθιμου).
- 3) Ἀπλωμα ἐρυθρῶν ὑφασμάτων ἀπὸ τῶν οἰκιῶν.
- 4) Παρασκευὴ κουλλουριῶν διὰ τὸ Πάσχα καὶ τὰ κατ' αὐτὰ (ὄνομα, σχήμα κτλ.).
- 5) Περιφορὰ τῶν εἰκόνων ἐν ἐπιδημίᾳ καὶ τοποθέτησις ὑψώματος ἐντὸς ὁπῶν δένδρων.
- 6) Παρασκευὴ πολυχρῶμων νημάτων, πρὸς ἐξάρτησιν κωδῶνων ἀπὸ τῶν ὤτων τῶν ζῶων πρὸς ἀποτροπὴν ἀσθενειῶν.
- 7) Δεισιδαίμονες συνήθειαι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν δώδεκα εὐαγγελίων (κόμβοι πρὸς διαφόρους σκοπούς).
- 8) Ἀπαγορεύσεις (δὲν πλύνουν, δὲν σκουπίζουν κτλ.).

Μεγάλη Παρασκευὴ.

- 1) Παρασκευὴ τσουρεκιῶν διὰ τὸ Πάσχα· ὀνόματα καὶ σχήματα αὐτῶν (αὐγοῦλα, κοφινιά, δοξάρια, παρμάκια, ποῦλοι, αὐγοκουλλοῦραι κτλ.).
- 2) Ἐπιτάφιος: Στολισμὸς δι' ἀνθέων· θεραπευτικὴ ἢ ἄλλη αὐτῶν χρῆσις. — Δίδος ὑπ' αὐτόν. — Περιαγωγὴ καὶ τὰ κατ' αὐτήν (τοποθέτησις πρὸ τῶν οἰκιῶν θυμιατηρίου, λαμπάδων, πινακίων περιεχόντων χλόην κριθῆς κτλ.).
- 3) Θρησκ. τῆς Μεγάλῃς Παρασκευῆς: Ποῦ καὶ πῶς ψάλλεται. — Τὸ κείμενον.
- 4) Τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ καὶ αἱ περὶ αὐτὸ παραδόσεις.

Μεγάλη Σάββατον.

- 1) Ἀνάστα ὁ Θεός: Κρότοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. — Θραῦσις ἀγγείων εἰς τὰ ὁδοῦς.
- 2) Χρησις τῶν ὑπὸ τοῦ ἱερέως διασκορπιζομένων φύλλων δάφνης καὶ δενδρολιβάνου πρὸς ἀποτροπὴν ἀσθενειῶν· παραδόσεις περὶ αὐτῶν,

3) Σφαγὴ ἀμνῶν: Σταυροὶ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν εἰς τὰς θύρας καὶ ἐπὶ τῶν παρειῶν τῶν παιδίων.

Κυριακὴ τοῦ Πάσχα.

1) Ὄνομα: Λαμπρὴ, Καλὸς λόγος, Λαμπροφώρα κτλ.

2) Ἄρατε πύλας: Παράστασις νίκης τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ διαβόλου.

3) Χριστὸς ἀνέστη: Πυροβολισμοί.—Ἀσπασμοὶ παρισταμένων.—Βρωῶσις φῶν (ξεβούλωμα στόματος).—Εὐλόγησις καὶ διανομὴ γιουρτιοῦ ὑπὸ ποιμένων.

4) Λαμπὰς τοῦ Πάσχα: Κομίζεται ἀνημιμένη εἰς τὴν οἰκίαν.—Χρησις αὐτῆς (καφάλισμα τριχώματος ζῶων, ἀπειλὴ ἀκάρπων δένδρων, ἐντόμων, χρῆσις κατὰ τοὺς ἐξορκισμοὺς ἀσθενειῶν κτλ.).

5) Γεῦμα νυκτερινόν: Εἰδικοί ἄρτοι καὶ φαγητὰ (μαγειρίτσα, τσουρέκι τοῦ Πάσχα κτλ.).—Τσοῦγκρισμα αὐγῶν.—Ἡ τράπεζα παραμένει ἐστρωμένη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.—Χρησις τῶν ψυχίων, κελυφῶν φῶν, καὶ ἐν γένει τῶν ἀπορριμάτων (ρίπτονται εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀμπέλους, τὰ κελύφη ἀποτρύπαια χαλάζης, καλλικαντζάρων κτλ.).

6) Πυραὶ καὶ τὰ κατ' αὐτάς αὐτὰς κατὰ τὰ περὶ πυρῶν ἐρωτήματα.

7) Καῦσις Ἰούδα.

8) Αἰῶραι (κούνιες) καὶ τὰ κατ' αὐτάς. — Δοξασίαι περὶ ἐπιδράσεως τῆς αἰωρήσεως ἐπὶ τῆς βλαστήσεως.

9) Μαντεία ἐκ τῆς ὠμοπλάτης τοῦ σφαζομένου ἀμνοῦ.

10) Δοξασίαι περὶ ἐξόδου τῶν ψυχῶν ἐκ τοῦ Ἄδου εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον διὰ τὸ μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς διάστημα. — Ἐθιμα σχετικὰ (δὲν ἀπλώνουν ροῦχα τὴν νύκτα κτλ.).

11) Δεισιδαίμονες συνήθειαι (πρέπει νὰ φορέσουν καινουργές ἔνδυμα, δὲν κοιμῶνται, δαγκάνουν σίδηρον, δὲν ἀναφέρουν ψύλλους κτλ., οἱ ποιμένες δὲν τρώγουν ψά).

Ἑβδομάς διακαινησίμος.

1) Ὄνομα: Ἀσπροβδόμαδο, Λαμπροήμερα κτλ.

2) Ἀπαγορεύσεις (ἀργία καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα ἐκτὸς τοῦ Σαββάτου, δὲν λούονται οὔτε βρέχουν μαλλιά καὶ εἴ τι ἄλλο).

Δευτέρα τοῦ Πάσχα.

Ἐξακολούθησις ἐθίμων Κυριακῆς, χοροί, αἰῶραι κτλ.

Τρίτη τοῦ Πάσχα.

1) Ἐξοδος εἰς τὴν ἐσοχὴν καὶ γεῦμα ἐν αὐτῇ (ὄνομα τοῦ γεύματος).

2) Ἀγερμοὶ τῶν χωρικῶν εἰς τὰς πόλεις καὶ ἄξιωμα παιδίων.—Ὄνομα ἀγερμοῦ (Ρουσάλια;).

Πέμπτη.

Δεισιδαιμονίαι (δὲν εἰσέρχονται εἰς τὰς ἀμπέλους, δὲν κλώθουν διὰ τὸ χαλάζει κτλ.).

Παρασκευὴ τῆς Ζφοδόχου Πηγῆς.

Πανηγύρεις παρὰ τὰ ἁγιάσματα καὶ τὰ κατ' αὐτάς.

Δευτέρα μετὰ τοῦ Θωμᾶ.

Ἐναρξίς ἐργασίας: Καινούργιο ἀδράχτι καὶ μαντεία ἕξ αὐτοῦ.

Ἀπρίλιος.

1η.

1) Λέγουν ψεύματα.—Λόγος τῆς ψευδολογίας (πρὸς εὐδοκίμησιν μετάξης καὶ εἴ τι ἄλλο).

2) Ὀνειρομαντεία.

22α παραμονὴ ἁγίου Γεωργίου.

1) Πυραὶ καὶ τὰ κατ' αὐτάς.

2) Σφαγὴ ἄμνου: Ὅνομα (ἀγιωργίτης). -- Σταυρὸς δι' αἵματος εἰς τὰς θύρας κτλ.

3) Ἀμίλητο νερὸ πρὸς ραντισμὸν τῆς οἰκίας διὰ τὰ ἔντομα.

4) Μαγεία: Κοπή τεμαχίου ξύλου ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ γείτονος πρὸς ἀφαίρεσιν εὐημερίας.—Διασπορὰ κέγχρου εἰς τοὺς ἀγρούς.—Βλαστοὶ τσουκνίδας εἰς τὰς θύρας πρὸς ἀποτροπὴν τῶν μάγων.

23η τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

1) Ζύγισμα ἀνθρώπων.

2) Αἰῶραι καὶ τὰ κατ' αὐτάς· λεγόμενος λόγος, δι' ὧν γίνονται.

3) Ἀγῶνες ἱππικοὶ καὶ γυμνικοί.

4) Περιποιήσις ζώων (κουρά, κοπή ὀνύχων κτλ.).

5) Συλλογὴ φαρμακευτικῶν βοτανῶν (χαμομήλι κτλ.).

6) Ποιμενικαὶ συνήθειαι.

7) Σύναψις συμβολαίων ὑπηρετῶν καὶ πιστικῶν.

24η παραμονὴ τοῦ ἁγίου Μάρκου.

Κροῦσις χαλκίνων ἀγγείων πρὸς ἀποδιοπομπὴν ὕφρων καὶ ἐρπετῶν σχετικοὶ στίχοι.

Τῆς Μεσοπεντηκοστής.

1) Ἐξοδος εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ συμπόσια.

2) Μιμικαὶ παραστάσεις: Κάνναβος (παρασκευὴ ὁμοιώματος — ἐνταφιασμός—θρήνος—διανομὴ κολλύβων—δοξασίαι περὶ ἀναστάσεως).—Ζαφείρησις (προσποίησις θανάτου ὑπὸ κορασίδος — θρήνος — ἀνάστασις — σχετικαὶ δοξασίαι — τὰ ἔξσηματα δέον νὰ καταγράφωνται ὀλόκληρα 1).

30η παραμονὴ Πρωτομαγιάς.

1) Ἐκκένωσις τῶν ἀγγείων τοῦ ὕδατος, διὰ νὰ προσκομισθῇ νέον.

2) Παρασκευὴ κουλουριῶν καὶ φαγητῶν διὰ τὴν ἐπομένην καὶ τὰ σχετικὰ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματα.

3) Κατὰ τὴν νύκτα σκόροδον ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον.

Μαῖος.

Δεισδαίμονια γενικαὶ τοῦ μηνός (δὲν κάμνουν γάμους, δὲν φυτεύουν,

1) Ἐκ τῶν δύο τούτων μιμικῶν παραστάσεων ἡ πρώτη ἐγένετο ἐν Πόντῳ, ἡ δὲ δευτέρα ἐν Ἠπειρῳ. Τῆς δευτέρας δὲν καθορίζεται ἀκριβῶς ἡ ἱμερομηνία, εἰμὴ μόνον ὅτι γίνεται κατὰ τὸ ἔαρ.

δὲν διάζονται παννί, δὲν κόπτουν νέα ροῦχα, ἢ βροχή τοῦ Μαΐου καλὴ διὰ τὴν κόμην κτλ.).

1η Πρωτομαγιά.

1) Φόβος μήπως ἀκούσουν νηστικοὶ φωνὴν πτηνοῦ ἢ ὄνου (κούμπωμα γαιθάρου, κούκκου κτλ.).—Τί τρώγουν διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸ κούμπωμα (σκόροδον, μαγικοκουλλοῦρα ἢ λαμπροκουλλοῦρα, πίνουν γάλα κτλ.).

2) Ἑξοδος πρωϊνὴ εἰς τοὺς ἀγρούς: Νίψις διὰ δρόσου.—Κύλισμα ἐπὶ τῆς γλόης.—Περίζωσις διὰ βλαστῶν.—Ἐναγκαλισμὸς δένδρων κτλ.—Λόγος δι' ὄν γίνονται ταῦτα.

3) Μήδες: Σχήμα (στέφανοι ἢ σταυροί).—Ἀπὸ ποῖα ἄνθη καὶ κλάδους ἢ στάχεις γίνονται.—Ποῦ ἀναρτῶνται.—Πότε καταβιβάζονται.—Διατὶ γίνονται.—Δοξασίαι σχετικαί.

4) Προσκόμισις νέου ὕδατος ἐκ τῆς κρήνης.—Ἄλειμμα αὐτῆς διὰ βουτύρου (τάγιμα).—Ἄμιλhto νερὸ καὶ χρῆσις αὐτοῦ καὶ εἶ τι ἄλλο.

5) Περιδουσις ληνῆς κλωστῆς περὶ τὴν χεῖρα.—Διὰ ποῖον σκοπὸν γίνονται.—Πότε ἀποβάλλεται.

6) Μαγιόξυλο: Περιαγωγή δένδρου ἢ κλάδων καὶ ἄσματα τοῦ Μαΐου. Λεπτομερὴς περιγραφή.

7) Μαγεία: Μάγισσαι γυμναὶ περιέρχονται τοὺς ἀγρούς (ἀφαίρεσις εὐδοκμήσεως σιτηρῶν καὶ ποιμινίων).—Χρησιμοποιοῦμεναι μαγικαὶ μέθοδοι.

8) Ποικίλαι δεισιδαιμονίαι καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι (φόνος ἐχίδνης καὶ ἀνάρτησις κεφαλῆς αὐτῆς ὡς ἀποτροπαίου, δρακοντιὰ ἐπὶ τῆς στέγης πρὸς ἀποτροπὴν κεραυνῶν, δάγκαμα χόρτου ζάλης, ἀνάρτησις τεμαχίου ἀγριοτριανταφυλλιάς εἰς τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ζῶα κτλ.).

9) Ἀφαίμαξις διὰ φλεβοτομίας ἢ ἄλλως πως.

10) Ψεύδη ὡς κατὰ τὴν 1ην Ἀπριλίου.

2α τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου.

1) Πανηγύρεις καὶ θυσίαι ζῶων κατ' αὐτὰς κατὰ τὰ περὶ θυσιῶν ἐρωτήματα.

2) Μαντικαὶ συνήθειαι: Κλήδονας κατὰ τὰ περὶ αὐτοῦ ἐρωτήματα τῆς 23 - 24 Ἰουνίου.

3η τῆς ἁγίας Μαύρας.

1) Ἀπαγόρευσις γάμου κατ' αὐτὴν καὶ λόγος τῆς ἀπαγορεύσεως.

2) Μαντικαὶ συνήθειαι: Κλήδονας.

4η τῆς ἁγίας Πελαγίας.

Δεισιδαιμονίαι (δὲν θερίζουν καὶ εἶ τι ἄλλο).

21η τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

1) Πανηγύρεις καὶ δημοτελεῖς κατ' αὐτὰς θυσίαι ταύρων ἢ ἄλλων ζῶων, ὧν τὰ κρέατα διανέμονται εἰς τοὺς πανηγυρίζοντας.

2) Λεῖψανα ὀργιαστικῶν λατρειῶν: Χοροὶ ἐπὶ πυρῶν.—Εἰκόνες ἁγίου Κωνσταντίνου χορεύοντος.—Ἐκστάσεις κτλ. (ἀνατενάρια παρὰ τοῖς ἐκ Βορειοανατολικῆς Θράκης πρόσφυξι).

3) Ἐπιτολὴ Πλειάδος καὶ σχετικαὶ δοξασίαι.

4) Δοξασίαι περὶ πτώσεως ἐξ οὐρανοῦ χρυσοποιοῦ χόρτου καὶ εἶ τι ἄλλο.

Τῆς Ἀναλήψεως.*Διὰ τὸ τεσσαρακονθήμερον ἀπὸ τοῦ Πάσχα διάστημα.*

- 1) Κόκκινα αὐγά.
- 2) Δοξασαίαι περὶ παραμονῆς τῶν νεκρῶν ἐκτὸς τοῦ Ἁδου. — Γεύματα εἰς τὴν ἐξοχὴν χάριν τῶν νεκρῶν.

Διὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως.

- 1) Ὄνομα τῆς ἡμέρας : Γαλατοπέφτη καὶ εἶ τι ἄλλο.
- 2) Ἑορτὴ ποιμένων : Ἀγιασμός μανδρῶν. — Συμπόσια. — Τοποθέτησις γαλατοῖδων εἰς τὰ ἀγγεῖα τοῦ γάλακτος κτλ.
- 3) Ἰδιαίτερα ἐδέσματα : Παρασκευὴ χόνδρου (κοψοῦ) μὲ γάλα. — Γαλατόπιττες.
- 4) Συνήθειαι καθαρτικαὶ καὶ ἀποτρεπτικαί. — Κολίμβημα καὶ πλοῖ εἰς τὴν θάλασσαν. — Εὖρεσις πέτρας μαλλιαρῆς (δοξασαίαι περὶ αὐτῆς καὶ χρῆσις). — Συλλογὴ φαρμακευτικῶν βοτανῶν. — Τοποθέτησις ὑψώματος εἰς τὸν κορμὸν δένδρου.
- 5) Μαντικαὶ συνήθειαι : Κλήδονας (Βαρτουβάρια ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ τὰ κατ' αὐτά).
- 6) Ἄλλαι συνήθειαι : Προμήθεια πηλοῦ καθαριστικοῦ κτλ.

Σάββατον Πεντηκοστῆς.

- 1) Ὄνομα : Τοῦ Ρουσαλιοῦ, Μυροθανάτου κτλ.
- 2) Δοξασαίαι περὶ ἐπανόδου τῶν ψυχῶν εἰς τὸν Ἁδην.

Κυριακὴ Πεντηκοστῆς.

- 1) Ὄνομα : τοῦ Γονατιστῆ, Κονοκλισία κτλ.
- 2) Προσφοραὶ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν (γαλατόπιττες, κόλλυβα καὶ εἶ τι ἄλλο).
- 3) Κτυπήματα γιὰ φύλλων καρυᾶς καὶ λόγος αὐτῶν. — Γονάτισμα ἐπ' αὐτῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. — Χρῆσις αὐτῶν.
- 4) Δεισιδαιμονίαι κατὰ τὸ γονάτισμα (πέτρα ἐπὶ τῆς ὁσφύος καὶ λόγος, διὰ τὸν ὅποιον τοποθετεῖται).

Ἰούνιος.*12ῃ τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου.*

- 1) Ὄνομα : τοῦ Ρούφνη καὶ εἶ τι ἄλλο.
- 2) Δεισιδαιμονίαι (δὲν θερίζουν, διότι ὁ ἅγιος ρουφᾶ τὰ στάχυα καὶ εἶ τι ἄλλο).

14ῃ Ἐλισσαίου τοῦ Προφήτου.

- 1) Ὄνομα : Παρετυμολογία πρὸς τὴν λύσσαν.
- 2) Δεισιδαιμονίαι (δὲν ἐργάζονται διὰ τὴν λύσσαν).

23ῃ παραμονῇ τοῦ Γενεθλίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

- 1) Μαντικαὶ συνήθειαι : Ὀνειρομαντεία. — Διὰ φύλλων συκῆς, τοποθετουμένων ἐπὶ τῆς στέγης. — Προπαρασκευὴ τοῦ κλήδονα (περισυλλογὴ ἀνθέων, σημαδίων ἢ σεσημασμένων μήλων, ἀμίλητο νερό, κλείδωμα καὶ τοποθέτησις ἰγγείου ὑπὸ τοῦ ἄστρα ἢ ὑπὸ τριανταφυλλιᾶν).

- 2) Συλλογὴ ἀνθέων καὶ τοποθέτησις εἰς τὰς θύρας ἢ τὰς στέγας.
- 3) Πυρραὶ καὶ τὰ κατ' αὐτάς (καίεται καὶ ὁ Μᾶης ;).

24η τὸ Γενέθλιον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

1) Ὄνομα : τοῦ Λιοτροπιοῦ, Ριγανᾶ, Κλήδονα, Ριζικάρη, Λαμπατάρη, Φωταρᾶ, Φανιστῆ, Ἀπορνιαστῆ, Κουλουμπιστῆ, Σταφυλᾶ κτλ.

2) Δοξααῖα περὶ τροπῆς τοῦ ἡλίου σχετικαὶ συνήθειαι καὶ στίχοι : Ἐγεροῖς τὴν πρωΐαν, ὅπως ἴδωσι τὸν ἥλιον περιστρεφόμενον δίκην τροχοῦ.—Παιδικὰ σχετικὰ ἔσματα (τρόπου, τρόπου, ἤλιε, κλπ.).—Ἐξοδος εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ περιστροφικαὶ κινήσεις τοῦ σώματος. — Ἡ ἡμέρα τοῦ ἡλιοτροπιοῦ ἀποφράς.—Ἄνοιγμα τῶν οὐρανῶν κατὰ τὸ μεσονύκτιον.

3) Μαντικαὶ μέθοδοι πρὸς πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος συζύγου : Μολυβδομαντεία.—Αὐγομαντεία.—Κληδομαντεία καὶ κυρίως κλήδονας.

4) Κλήδονας : Ὄνομα (ριζικάρια, κουκουμᾶς, καληνύτσα κτλ.).—Τρόπος ἐξαγωγῆς σημαδιῶν.—Μαντικὰ δίστιχα.—Μαντικαὶ μέθοδοι διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ ἀγγείου.—Ἀμίλητο νερὸ εἰς τὸ στόμα, τὸ ἀκουσθὲν ὄνομα εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ μέλλοντος συζύγου (κλήδων).—Εἶ τι ἄλλο.

5) Συνήθειαι ἀποτρεπτικαὶ καὶ θεραπευτικαί : Ἐξαγωγή τῶν ἐνδυμάτων ἐκ τῶν κιβωτιῶν καὶ ἄπλωμα διὰ τὸν σκόρον. — Λουτρὰ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πέτρα μαλλιαρῆ. — Περίζωσις τῆς ὀσφύος καὶ τῆς κεφαλῆς διὰ χλωρῶν κλάδων πρὸς θεραπείαν.—Συλλογὴ φαρμακευτικῶν βοτανῶν.—Συλλογὴ ὀριγάνου.

6) Συνήθειαι γεωργικαί : Προσκόμισις κλωνὸς σταφίδος εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τοὺς ψύλλους.—Ἡ στάχτη τῶν πυρῶν εἰς τὰς ρίζας τῶν συκῶν.—Περίδεσις τῶν δένδρων διὰ καλάμης σίτου, ἵνα μὴ ἀποβάλλωσι τοὺς καρπούς.—Κόνις ἐπὶ τῶν συκῶν. — Εἶ τι ἄλλο.

29η τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

- 1) Πανηγύρεις καὶ θυσίαι κατὰ τὰ περὶ αὐτῶν ἐρωτήματα.
- 2) Ἐναρξὺς σφαγῆς καὶ πωλήσεως βοείων κρεάτων.

Ἰούλιος.

2α τῆς Παναγίας τῆς Καυσοδεματούσας.

Λεισιδαιμονία : Ἄν δένουσι στάχεις ἐκ φόβου πυρκαϊᾶς.

7η τῆς ἁγίας Κυριακῆς.

Λεισιδαιμονία : Δὲν ζυμώνουν, διότι ὁ ἄρτος τρώγεται ὑπὸ ὄφεων.

17η τῆς ἁγίας Μαρίας.

1) Ἐπίσκεψις ἀμπέλων πρὸς συλλογὴν σταφυλῶν.

2) Πανηγυρὶς καὶ θυσία δημοτελής (κουρμπάνι) : Πῶς καὶ ὑπὸ τίνος ἀγοράζεται τὸ θῦμα. — Ποῦ καὶ πῶς γίνεται ἡ σφαγὴ. — Ποῦ τρέχει τὸ αἷμα (εἰς βόθρον). — Πῶς γίνεται ἡ διανομή. — Κοινὴ τράπεζα τῶν πανηγυριζόντων.— Τί γίνονται τὰ ἀπορρίμματα. — Παράδοσις περὶ ἐλάφου προσερχομένης οικειοθελῶς καὶ σφαζομένης, ἀντικατασταθεῖσης ὑπὸ δαμάλεως.—Πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνεται ἡ θυσία (ἀποτροπὴν νόσου, πρόκλησιν βροχῆς, ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ θερισμοῦ κτλ.). — Εἶ τι ἄλλο.

20η τοῦ προφήτου Ἑλίας.

1) Πανηγύρεις καὶ θυσίαι: Ποῦ τελοῦνται καὶ τὰ κατ' αὐτάς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματα.—Περὶ σχοινοσμός, ἢ τοι περιφραξίς διὰ σχοινίου τυχόν τοῦ χώρου, ἔνθα τελεῖται ἡ λειτουργία.

2) Παραδόσεις σχετικαὶ πρὸς τὸν ἅγιον, τὴν λατρείαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων καὶ τὰς μετεωρολογικὰς αὐτοῦ ιδιότητας (ὁ ἅγιος αὐτῆς. ἔφορος βροχῆς, βροντῶν, κεραυνῶν κτλ.).

3) Πυραὶ ἐπὶ τῶν ὄρεων ἢ εἰς τὰ χωρία καὶ τὰ κατ' αὐτάς.

4) Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις (συννεφώδης καιρὸς προμηνεῖ εὐφορίαν, ἀνέφελος εὐδοκίμῃσιν ἐλαιῶν κτλ.).—Ἐναρξίς κατὰ τόπους τῶν ἡμερομηνίων.

5) Μαντικαὶ συνήθειαι: Ἐξ ἀνοιγομένων καρῶν. — Ἐκ τῆς ἀνάουδου τοῦ καιομένου θυμιάματος.—Εἶ τι ἄλλο.

6) Δεισιδαίμονες συνήθειαι: Ρίπτουν χάλικας τόσους, ὅσα ἔτι θέλουν νὰ ζήσουν.—Τοποθέτησις ἐπὶ τῶν δένδρων λίθων πρὸς διατήρησιν τῶν καρπῶν.

7) Παρατήρησις ὡριμάνσεως ἐλαιῶν.

31η παραμονὴ 1ης Αὐγούστου.

Πυραὶ εἰς τὰς ὁδοὺς ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τοῦ Αὐγούστου καὶ τὰ κατ' αὐτάς.

*Αὐγουστος.**1η.*

1) Θεωρεῖται ἔναρξίς χρονικῆς περιόδου (τὸ ἄκρον τοῦ χειμῶνα).

2) Ἐναρξίς τῶν δρυμῶν τοῦ Αὐγούστου καὶ τὰ κατ' αὐτάς: Πόσας ἡμέρας διακοῦν.—Ἀπαγορεύσεις κατ' αὐτάς (δὲν πλύνουν, δὲν λουζοῦνται, δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διὰ ποίον λόγον).

3) Ἐναρξίς ἡμερομηνίων καὶ παρατηρήσεις μετεωρολογικαί. — Πόσας ἡμέρας διακοῦν.—Πῶς γίνονται αἱ παρατηρήσεις.

4) Πυραὶ ἀντὶ τῆς 31ης Ἰουλίου καὶ τὰ κατ' αὐτάς.

5) Κρότοι διὰ χαλκίνων ἀγγείων.

6) Μεταμφέσεις τυχόν κατὰ τὰ σχετικὰ περὶ αὐτῶν ἐρωτήματα.

7) Δεισιδαίμονες συνήθειαι (σκόρπισμα ἄμμου πρὸς ἀφθονίαν, δὲν σκουπίζουν, τὰ παιδιὰ δὲν βγαίνουν ἔξω τὸ μεσημέρι καὶ εἶ τι ἄλλο).

6η τῆς Μεταμορφώσεως.

1) Προσκόμισις εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπαρχῶν σταφυλῶν.

2) Ἄγρα ἰχθύων καὶ ἰχθυοφαγία. — Πιρόγνωσις περὶ ἀφθονίας ἰχθύων κατὰ τὸ ἔτος.

3) Λοξασία περὶ ἀνοίγματος οὐρανῶν.

15η τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

1) Πανηγύρεις καὶ τὰ κατ' αὐτάς.—Ἀπαρχαὶ μέλιτος.

2) Παραδόσεις σχετικαὶ περὶ εὐρέσεως εἰκόνων τῆς Παναγίας (ἐντός θάμων, ἐπὶ δένδρων, τοποθέτησις ἐπὶ ἀμάξης, συρομένης ὑπὸ ἀδαμάστων βοῶν, ἵνα εὐρεθῇ ὁ τόπος πρὸς ἴδρυσιν τῆς εἰκόνης κτλ.).

3) Ἐναρξίς σφαγῆς χοίρων.

23η Ἐννιάμηνος τῆς Παναγίας.

- 1) Πανηγύρεις καὶ θυσίαι τυχόν κατ' αὐτάς.
- 2) Παρατηρήσεις ἐνάρξεως διόδου ἀποδημητικῶν πτηνῶν.

29η Ἀποκεφάλισις Ἰωάννου.

- 1) Ὄνομα : Ἄη Γιάννης Ἀποκεφαλίστης, Κουτσοκεφάλης, Ριγολόγος, Νηστευτής, Τιναχτής, Κυνηγός κτλ.
- 2) Δοξαοίαι περὶ γενέσεως πυρετῶν.
- 3) Ὁ ἅγιος θεραπευτής πυρετῶν.
- 4) Νηστεία.—Ἀποχαι ἀπὸ διαφόρων τροφῶν (μαῦρο κρασί, μαῦρο σταφύλι κτλ.).
- 5) Πυραὶ καὶ τὰ κατ' αὐτάς.

31η Κλειδοχρονιά.

- 1) Τελευταία ἡμέρα τοῦ ἔτους (Κλειδοχρονιά).
- 2) Τοποθέτησις ἐπὶ τῶν στεγῶν καρῶν καὶ μαντεία ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν.

Σεπτέμβριος.

1η Ἐναρξίς Ἰνδικτιδῶν.

- 1) Θεωρεῖται ἀρχὴ τοῦ ἔτους.
- 2) Ὄνομα : Τοῦ χρονογράφου, ἀρχιχρονιά κτλ.
- 3) Δοξαοίαι περὶ καταγραφῆς ὑπὸ τοῦ Χάρου τῶν μελλοθανάτων.
- 4) Οἰωνισμοί : Παρατηρήσεις ἐπισκεπτῶν (καλὸ ἢ κακὸ ποδαρικό).
- 5) Στολισμὸς οἰκιῶν διὰ φυτῶν ἀρωματικῶν.
- 6) Γεωργικαὶ συνήθειαι : Προσκόμισις σπόρου εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς εὐλογία. — Ἀνάρτησις εἰς τὴν δοκὸν τῆς οἰκίας σακκιδίου σπόρου. — Ἀροτρίασις ἀγροῦ.—Λιασκόρπισις κόκκων ροιᾶς ἐντὸς τῆς οἰκίας.—Εἶ τι ἄλλο.

8η τὸ Γενέθλιον τῆς Παναγίας.

Ὄνομα ἑορτῆς. Πανηγύρεις καὶ τὰ κατ' αὐτάς.

14η τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

- 1) Ὄνομα ἑορτῆς : Τῆς μάπας, τοῦ Σταυροῦ τοῦ κλέφτη κτλ.
- 2) Ἐναρξίς χειμερινῆς ναυτικῆς περιόδου· διακοπὴ ταξειδίων.
- 3) Ἐλευθερία βοσκῆς εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ τὰς ἀμπέλους.
- 4) Ἀγερμοὶ τυχόν παιδίων καὶ τὰ κατ' αὐτούς.
- 5) Λιακοπὴ γεύματος δειλινῶ. — Μιμικὴ παράστασις ταφῆς τοῦ Δειλινῶ καὶ τὰ κατ' αὐτὴν (Ἀῖγινα).

26η τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ὄνομα ἑορτῆς : Ἄης Γιάννης Ταλαρᾶς (διότι θλίβουσι σταφυλὰς ἐν ταλάραις).

Ὀκτώβριος.

Πρώτη Κυριακὴ Ὀκτωβρίου.

Μεταμνήσεις τυχόν καὶ τὰ κατ' αὐτάς.

*Ερωτήματα διὰ τὴν λαϊκὴν λατρείαν.**8η τῆς ἁγίας Μαρίας.**

Δεισδαιμονίαι (οἱ ποιμένες δὲν ἔκκινουὺν διὰ τὰ χειμαδιὰ, οἱ γεννώμενοι δυστυχεῖς κτλ.).

14η τοῦ ἁγίου Λουκά.

Δεισδαιμονίαι : Δὲν ἀροτριοῦν διὰ τὸν φόβον θανάτου τῶν ἀροτήρων.

26η τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

- 1) Πανηγύρεις καὶ τὰ κατ' αὐτάς.
- 2) Ἡμέρα συνάψεως συμβολαίων μεταξὺ ὑπηρετῶν καὶ κυρίων.

Νοέμβριος.**1η τῶν ἁγίων Ἀναργῶρων.**

- 1) Πανηγύρεις καὶ τὰ κατ' αὐτάς.
- 2) Θυσίαι ζώων : Παράδοσις περὶ ἐλάφου, προσφερομένης εἰς σφαγὴν.

3η Κατάθεσις λειψάνου ἁγίου Γεωργίου.

- 1) Ὄνομα : Τ' ἅη Γιωργίου τοῦ Μεθυσιτῆ.
- 2) Ἀνοιγουν τὰ κρασιά.

8η τῶν Ταξιαρχῶν.

- 1) Δοξασίαι : Καταγραφὴ μελλοθανάτων ὑπὸ τῶν Ταξιαρχῶν.
- 2) Δεισδαιμονίαι (δὲν ἀφήνουν ἔξω ὑποδήματα κτλ.).

11η τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

- 1) Ἄγιος ἐπὶ τῆς εὐρέσεως ἀπολωλότων· σχετικαὶ διηγήσεις καὶ παραδόσεις.
  - 2) Ἄνοιγμα οἴνων.
  - 3) Ἀπὸ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ μέχρι τοῦ ἁγίου Φιλίππου ἡμέραι τῶν λύκων.
- Ἄργια.

14η τοῦ ἁγίου Φιλίππου.

- 1) Ἄγιος γεωργός : Σχετικαὶ παραδόσεις καὶ ἔθιμα γεωργικά.
- 2) Δύσις τῆς Πλειάδος : Σχετικαὶ παραδόσεις καὶ δοξασίαι.—Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις.
- 3) Σταθμὸς γεωργικῶν ἐργασιῶν.

21η Εἰσόδια τῆς Παναγίας.

- 1) Ὄνομα : Πολυσπορίτισσα, Μεσοσπορίτισσα, τσ' Ἀπουσουδιᾶς κτλ.
- 2) Μέσον σπορᾶς· στίχοι σχετικοὶ (μισὰ ἔσπειρες, μισὰ φραγες κτλ.).
- 3) Τάγισμα κρήνης μὲ σπόρους σιτηρῶν καὶ ὀσπρίων.
- 4) Πολυσπόρια : Ὄνομα (μπόλια, πολυσπόρια κτλ.). — Ἐκ ποίων σπόρων ἀποτελοῦνται.—Πῶς παρασκευάζονται.—Τί γίνονται.—Διατί γίνονται.

30η τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου.

- 1) Ἐναρξὶς αὐξήσεως ἡμέρας ἢ ψύχους (ἀντρεύει ἢ μέρα ἢ τὸ κρύο).
- 2) Ἐδέσματα διάφορα (τηγανίτες, καλαμπόκι βρασμένο).— Ὄνομα αὐτῶν : Ἀντριλοῖσια, μπόλια κτλ.

Δεκέμβριος.

4η τῆς ἁγίας Βαρβάρας.

- 1) Ἁγία προστάτις κατὰ τῆς εὐλογίας· σχετικαὶ διηγήσεις.
- 2) Παρασκευὴ ἐδεσμάτων (κολλυβόζωμος, βαρβάρα κτλ.).—Λόγος δι' ὃν γίνονται.
- 3) Δεισδαιμονίαι (δὲν βράζουν φασόλια καὶ εἶ τι ἄλλο).
- 4) Ἐναρξίς δομύτητος ψύχους· παροιμία (Βαρβάρα βαρβαρώνει).

5η τοῦ ἁγίου Σάββα.

Παρασκευὴ καὶ διανομὴ φάβας.—Λόγος δι' ὃν γίνεται.

6η τοῦ ἁγίου Νικολάου.

- 1) Ὁ ἅγιος προστάτης τῶν ναυτῶν· σχετικαὶ διηγήσεις.
- 2) Πανηγύρεις καὶ τὰ κατ' αὐτάς.—Ἐμβάπτις εἰκόνης εἰς τὴν θάλασσαν.
- 3) Ἐδέσματα διάφορα (τηγανίτες, κοφτός κτλ.).

12η τοῦ ἁγίου Σπυριδωνος.

- 1) Ἐναρξίς ἀξήσεως ἡμέρας· σχετικὴ παροιμία.
- 2) Λιανομὴ κολλύβων διὰ τὰ σπυριά.

15η τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου.

- 1) Ὁ ἅγιος βοηθὸς τῶν κικτουσῶν· σχετικαὶ διηγήσεις καὶ συνήθειαι.

18η τοῦ ἁγίου Μοδέστου.

- 1) Ὁ ἅγιος προστάτης τῶν ἀροτήρων καὶ ἐν γένει τῶν ζώων· διηγήσεις σχετικαί.
- 2) Προσφορὰ καὶ διανομαὶ κολλύβων καὶ εἶ τι ἄλλο.

Γενικαὶ παρατηρήσεις.

Οἱ συλλογεῖς δέον νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι τόσον πολυτιμότερα ἀπὸ ἐπισημονικῆς ἀπόψεως ἀποβαίνει ἡ συλλογὴ αὐτῶν, ὅσον ἀκριβεστέρα καὶ λεπτομερεστέρα εἶναι. Ἡ ἔκθεσις τῶν πραγμάτων δέον νὰ εἶναι σαφής, λιτὴ καὶ ἀπέριττος, περιοριζομένη εἰς αὐτὰ καὶ μόνον καὶ ἀκολουθοῦσα, εἰ δυνατόν, τὸν λιτὸν καὶ ἀπέριττον τρόπον τῆς ἐκφράσεως τῶν χωρικῶν. Πολυλόγοι καὶ διεξοδικαὶ περιγραφαὶ πρὸς δημιουργίαν ὕψους δῆθεν λογοτεχνικοῦ, περιττολόγοι κρίσεις καὶ θαυμασμοὶ ἄκαιροι καὶ λυρισμοὶ καὶ συγκρίσεις ἄσκοποι καὶ συνήθως ἐσπευσμένοι πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἐλαττώνουσιν ἀντὶ νὰ ἀυξήσουν τὴν ἀξίαν τῆς συλλογῆς. Ἀπαραίτητος εἶναι ἡ δῆλωσις τοῦ τόπου, ἐν ᾧ τελοῦνται τὰ περιγραφόμενα ἔθιμα σήμερον, ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ προσφύγων, δέον νὰ σημειώνηται καὶ ἡ παλαιὰ αὐτῶν πατρις. Ἀπαραίτητος ἐπίσης εἶναι ἡ δῆλωσις κατὰ πόσον ταῦτα τελοῦνται σήμερον ἢ ἐτελοῦντο εἰς τὸ ἐγγὺς παρελθὸν κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν γεροντοτέρων, ἐνῶ σήμερον περιέπεσαν εἰς ἀχρησίαν.

Ἐπειδὴ σκοπὸς τῆς συγκροτήσεως τῶν συλλογῶν τούτων εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπιστημονικὸς, καλὸν εἶναι διὰ νὰ τύχωσιν αὐταὶ τῆς δεούσης ἐπεξεργασίας, νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὸν συντάξαντα τὰς παρούσας ὁδηγίας, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Αἱ καλύτεραι ἐξ αὐτῶν θὰ δημοσιεύωνται.